

Armáda ČR při eliminaci různých ohrožení (Odstraňování následků přírodních katastrof a průmyslových havárií)

Vedle obrany suverenity a územní celistvosti státu a plnění mezinárodních smluvních závazků je důležitým úkolem Armády České republiky (AČR) i plnění úkolů k záchraně obyvatelstva a materiálních hodnot při jejich ohrožení v důsledku přírodních katastrof a průmyslových havárií.

Existují různé názory na to, zda je AČR schopna plnit tyto úkoly bez speciální přípravy a s technikou, určenou k plnění úkolů při vedení vojenských (bojových) operací. Aby bylo možno na tuto otázku jednoznačně odpovědět, je třeba v první řadě stanovit, jaké úkoly by měla AČR při eliminaci ohrožení vlivem přírodních katastrof a průmyslových havárií plnit. Tyto úkoly může AČR plnit v součinnosti se složkami integrovaného záchranného systému (IZS), ale také samostatně.

Možná ohrožení státu

Zdroji ohrožení lidských životů, hmotných a kulturních statků a životního prostředí jsou vlivy (události) narušující přírodní, technologické a společenské systémy.

Působení negativních vlivů na zmiňované systémy má za následek **přírodní katastrofy, průmyslové havárie a politické násilí**.

Zajišťování svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu. Povinnosti vybraných státních orgánů v oblasti bezpečnosti České republiky stanoví Ústavní zákon 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky ze dne 22. 4. 1998.

Potenciální bezpečnostní rizika, na jejichž eliminaci se AČR v omezeném nebo plném rozsahu může podílet, definuje Bezpečnostní strategie České republiky [1]. Z hlediska míry pravděpodobnosti jejich aktivace v hrozby, uvádí na prvním místě živelní katastrofy (pohromy), průmyslové a ekologické havárie, vznik a šíření epidemií.

Toto riziko má nevojenský charakter, je trvale vysoce aktuální, aktivovatelné během několika hodin až dnů, s obtížně předvídatelným rozsahem a s možností jeho přeměny v hrozby dosud neznámého charakteru. Způsob použití ozbrojených sil k jeho eliminaci je asistenční a nemá charakter bojové činnosti. Přírodní katastrofy mohou způsobit značné materiální, ekologické a lidské ztráty s nebezpečím dlouhodobé destabilizace postiženého prostoru [2].

Vzhledem k rozdílným příčinám přírodních katastrof, průmyslových a ekologických havárií jsou různé i projevy ohrožení. Z analýzy jednotlivých druhů ohrožení vyplývá, že ne ve všech případech budou použity síly a prostředky AČR. Pravděpodobnost použití AČR se zvyšuje s tím, jak narůstá ohrožení a současně se snižují možnosti ostatních složek systému obrany ohrožení eliminovat. V této souvislosti lze hovořit o třech úrovních a dvou druzích mimořádných (havarijních a krizových) situací.

Havarijní situace zahrnují požáry, výbuchy, výrony či úniky škodlivin, dopravní nehody, běžné policejní činnosti a běžné zásahy zdravotnické záchranné služby a letecké zdravotnické záchranné služby, dále námrazy, krupobití, sněhové bouře, větrné smrště, krátké příválové deště na malém území, lokální povodně, záplavy, protržení hráze, propad či sesuv půdy, místní přerušení dodávek elektrické energie, zemního plynu, tepla, místní přerušení spojení, narušení zásobování pitnou vodou či potravinami, lokální epidemie a epizootie.

Havarijní situace ohrožuje pouze jednotlivce a malé skupiny osob, vznikají malé majetkové škody, není závažným způsobem ohroženo životní prostředí a je zasažena pouze část území obce nebo katastrálního území obce. Tato situace je většinou řešena rutinním zásahem hlavních složek integrovaného záchranného systému (IZS) a dle potřeby i orgány samosprávy, orgány státní správy pouze pomáhají podle požadavků složek IZS.

Krizové situace zahrnují rozsáhlé živelní pohromy, velké a plošné požáry, výbuchy s následným rozrušením sítí nebo rozsáhlými závaly, velké dopravní havárie, rozsáhlé výrony a úniky nebezpečných látek, rozsáhlou kriminalitu, terorismus, sociálně politické nebo rasové nepokoje, rozsáhlé epidemie či epizootie, stav ohrožení státu, válečný stav.

Krizová situace ohrožuje životy a zdraví celých skupin obyvatel, dochází k významným majetkovým škodám, je ohroženo životní prostředí, jsou ohroženy kulturní památky, je narušena nebo zcela dokonce zastavena výroba, je přerušena dodávka energií, tepla, přerušeno spojení, je přerušeno a není zajištěno zásobování obyvatelstva pitnou vodou a potravinami, hrozí epidemie či epizootie.

Krizová situace může zasáhnout území několika obcí, území několika okresů nebo dokonce území celého státu. Situaci musí komplexně řešit státní správa mimořádnými opatřeními a mimořádnými prostředky.

Úroveň řešení mimořádných situací

- I. Situaci řeší **samostatně** jednotlivá hlavní složka integrovaného záchranného systému.
- II. Situaci řeší **součinnostně** hlavní složky integrovaného záchranného systému a některé další posilové síly a prostředky.
- III. Situaci řeší **komplexně** státní správa za účasti hlavních složek integrovaného záchranného systému, jednotek Civilní ochrany ČR, Armády České republiky, složek Ministerstva vnitra ČR a dalších sil a prostředků v úzké součinnosti se samosprávou.

Možná opatření realizovaná jednotkami AČR k odstranění následků přírodních katastrof a průmyslových havárií

Na charakteru následků nevojenského ohrožení závisí opatření, která je třeba v rámci záchranných a vyprošťovacích prací realizovat. Součástí těchto prací jsou nutně i provizorní opatření obnovy, která umožňují provádění záchranných a vyprošťovacích prací. Charakter opatření, která je třeba v rámci záchranných a vyprošťovacích prací realizovat, ovlivňuje rozhodnutí o nasazení sil AČR, o jejich množství, složení i vybavení.

Představa, že síly a prostředky AČR budou vždy plnit úkoly až po zásahu hlavních, případně posilových složek IZS je zkreslená. V případě vzniku krizové situace postihující rozsáhlé území státu, jako tomu bylo například při záplavách v roce 1997, mohou být síly AČR prvními záchrannými skupinami působícími v místě nasazení. Z toho vyplývá, že jednotky AČR se mohou podílet i na provádění záchranných a vyprošťovacích prací, na evakuaci obyvatel a materiálu z postižených oblastí, na poskytování první pomoci a na provádění výkonů pomoci u lehce poraněných osob podle pokynů zdravotnických záchranářů.

Opatření, která je třeba realizovat k eliminaci ohrožení v důsledku přírodních katastrof a průmyslových havárií lze rozdělit do několika skupin. Vymezení těchto opatření nemůže být chápáno dogmaticky a je třeba mít na paměti, že jsou vzájemně podmíněna a navazují na sebe.

Opatření k odstranění následků přírodních katastrof a průmyslových havárií je možné rozdělit do šesti skupin:

1. Preventivní opatření.
2. Průzkum v postižených oblastech.
3. Záchrané a vyprošťovací práce.
4. Opatření k obnovení základních funkcí infrastruktury teritoria.
5. Odstraňování následků a opatření obnovy.
6. Zabezpečující a podpůrné činnosti.

1. Preventivní opatření

Základem řešení krizových situací je [3]:

- znát pravděpodobná rizika;
- mít zpracovaný systém reakce;
- mít připravená řešení;
- mít připravené síly a prostředky k realizaci řešení.

Základní podmínkou pro realizaci preventivních opatření je získání informací, které umožňují poznat a objektivně určit charakteristiku teritoria se všemi zvláštnostmi, pravděpodobná rizika ohrožení (zdroje a míru ohrožení), možnosti monitorování rizik ohrožení, způsoby vyzkoušení a varování, způsob jak na vzniklé krizové situace reagovat a jakými silami a prostředky a rozsah logistického zabezpečení řešení situace.

Vyhodnocení možného ohrožení v daném teritoriu vychází z analýzy potenciálních zdrojů krizových situací. Podkladem k provedení analýzy je zpracování geografického vyhodnocení, vyhodnocení demografické situace a charakteristiky průmyslové a zemědělské výroby teritoria. S tím souvisí i vyhodnocení vlivu roční doby a počasí. Získané údaje a výsledky hodnocení jsou ukládány v digitální podobě, mohou být zpracovány na mapách a schématech.

Výsledkem analýzy potenciálních zdrojů krizových situací je model možného působení ničivých faktorů. Model musí umožňovat stanovení rozsahu a intenzity působení ničivých faktorů i přesnou lokalizaci možných účinků. Z těchto údajů lze učinit objektivní závěry o charakteru pravděpodobných opatření a potřebě sil a prostředků k eliminaci ohrožení.

2. Průzkum v postižených oblastech

Údaje pro korekci modelu působení ničivých faktorů ohrožení se získávají průběžně jak v době mimo ohrožení, tak i v době jeho trvání. Průběžně musí být registrovány změny na teritoriu v důsledku plánovaného rozvoje, ale i změny ve složení, dislokaci a možnostech vojenských útvarů pro plnění úkolů. Vliv těchto změn je vyhodnocován a závěry z hodnocení se zapracovávají do plánů použití vojsk při přírodních katastrofách a průmyslových haváriích.

Realizace průzkumu v postižených oblastech v době trvání ohrožení má význam zejména pro rychlé rozhodnutí o opatřeních, která je třeba realizovat a potřebě nasazení sil a prostředků.

Před nasazením jednotek k vyprošťovacím pracím je třeba provést technický průzkum v místě plnění úkolu. Při tom je využíváno informací získaných předchozí průzkumnou činností všech průzkumných orgánů a podrobně se mapují místní podmínky. Na pomoc se mohou přibrat znalci místní situace od místních institucí a zařízení nebo z řad civilního obyvatelstva. Cílem technického průzkumu je především lokalizace zavalených osob, rozhodnutí které práce vykonat v prvním pořadí a které v dalším s ohledem na zajištění bezpečnosti práce záchranářů a stanovení jak nevhodnější proniknout k zavaleným a jak je vyprostit.

Na základě výsledků technického průzkumu se stanovuje:

- kterou cestou pronikat,
- jak dopravit vyproštěné do bezpečí,
- které práce udělat dříve a které později,
- jak velké pracovní skupiny určit,
- v případě potřeby počet směn,
- dobu trvání vyprošťovacích prací.

Součástí všech druhů průzkumu je zjišťování informací o účinnosti realizovaných opatření a to nejen jako zpětné vazby pro řídicí orgány v rámci momentální situace, ale také pro jejich využití v rámci prevence ke korekci modelu možného působení ničivých faktorů. Tyto průzkumové údaje společně s výsledky hodnocení nasazení jednotek AČR a jejich implantace do modelu, mohou vést ke zdokonalení připravenosti AČR.

3. Záchranné a vyprošťovací práce

Rychlost reakce na vniklou krizovou situaci je rozhodujícím faktorem ovlivňujícím úspěšnost záchranných prací. Podle zkušeností ze záchranných akcí při vyprošťování osob ze závalů a trosk je rozhodujících prvních dvanáct hodin. V této době je největší naděje na záchranu postižených osob. S narůstajícím časem se pravděpodobnost zachránění postižených osob výrazně snižuje. Ještě kratší dobu reakce vyžaduje záchrana osob zasypaných sněhem, kde vlivem podchlazení organismu dochází k úmrtí již po dvou hodinách. Při požárech je doba přežití ještě nižší vzhledem k nedostatku vzdušného kyslíku a působení zplodin. V tomto případě je potřebná reakční doba jen několik minut. Snahou Zdravotnické záchranné služby je organizovat záchrannou činnost tak, aby se postiženým dostalo odborné přednemocniční neodkladné péče nejpozději do 3 hodin od poranění.

Vyprošťovací práce jsou v drtivé většině případů zahájeny realizací opatření k **zajištění bezpečnosti**. Bezpečnost při záchranných a vyprošťovacích pracích mohou

ovlivnit zejména části zdí, které hrozí zřícením, suterénní prostory v místě prací, které by se mohly pod záchranáři propadnout a labilní trosky hrozící sesuvem. Před zahájením vyprošťovacích prací je proto třeba strhnout části nebezpečných trosek budov (konstrukcí), ohradit některé prostory a upravit povrch trosek pro bezpečnější pohyb jednotky.

Při organizování záchranných a **prvořadých likvidačních prací** je nutné vyhledávat a určit **přísunové komunikace** pro přísun jednotek, techniky a materiálu k provádění záchranných prací a **odsunové komunikace** pro odsun postižených osob, poškozené techniky a materiálu. Přísunové a odsunové komunikace by neměly vést po jedné trase.

V místech, kde jsou vozovky zavaleny, je nutné zřizovat průjezdy nebo **přejezdy** v troskách.

Od jednotlivých pracovišť k odsunovým komunikacím se budují **přechody**, které slouží k pronikání jednotek k postiženým osobám pěšky nebo s lehkou technikou, vynášení raněných a vyvádění ostatního obyvatelstva.

Na základě uvedených skutečností je zřejmé, že při zřizování cest v rámci záchranných a prvořadých likvidačních prací je nutné nasadit podle možností techniku. I při nasazení techniky je třeba provádět celou řadu ručních prací. Tyto je třeba omezit jen na nezbytně nutné, protože značně prodlužují potřebný čas.

Při prvořadých záchranných a likvidačních pracích se provádí **zabezpečovací práce** na budovách a konstrukcích. K zabezpečovacím pracím se přistupuje zásadně jen v blízkosti postižených osob v prostoru vyprošťování a v blízkosti přísunových nebo odsunových tras.

4. Opatření k obnovení základních funkcí infrastruktury teritoria

Již v průběhu záchranných a vyprošťovacích prací je zahájena realizace opatření k obnovení funkcí infrastruktury teritoria. Jde zejména o zabezpečení provozu zdravotnických a humanitárních zařízení, jejichž činnost navazuje na záchranné práce prováděné v místě postižení. S tím souvisí i zabezpečení všech druhů dopravy a obnova nezbytných energetických a telekomunikačních zařízení.

Úspěšnost záchranných prací je limitována i možnostmi pro přesun postižených osob do zdravotnických případně humanitárních zařízení. Největší překážkou pro transport jsou vzniklé překážky v důsledku závalů, požárů, poškození mostů a podjezdů, zaplavení prostorů atd. Dále jde o zdraví či životy ohrožující prostory v souvislosti s poškozením produktovodů, elektrického vedení a vzniku epidemií a epizootií.

Realizovaná opatření přímo nesouvisí s prováděním záchranných a vyprošťovacích prací, ale ovlivňují zejména jejich rychlost a zabraňují vzniku druhotných škod. Velmi často jde o provizorní řešení. Vedle specializovaných prací, jako je například zesilování či stavba mostů, lokalizace a likvidace požárů, odstraňování poruch a poškození na inženýrských sítích, přibývá činností, které jsou schopni vykonávat lidé nepřipravení speciálně pro tyto případy. V řadě případů je však nutné, aby osoby pověřené úkoly zahrnujícími střežení (uzavírání) objektů a prostorů měly status veřejných činitelů.

Specifickou činností v této fázi může být i evakuace a přesídlování obyvatelstva a rozvinování polních nemocnic a humanitárních základů k poskytování zdravotnické a humanitární pomoci. Jde o provizorní zařízení a osoby umístěné v těchto zařízeních jsou okamžitě jak je to možné odesílány do stacionárních humanitárních zařízení.

5. Odstraňování následků a opatření obnovy

Odstraňování následků a opatření obnovy po haváriích a katastrofách je uskutečňováno současně s opatřeními k obnovení základních funkcí infrastruktury teritoria, ale nijak nesouvisí s prováděním záchranných a vyprošťovacích prací. Přijímaná řešení by měla mít koncepční a trvalý charakter. Realizována jsou na komerčním základě specializovanými organizacemi.

6. Zabezpečující a podpůrné činnosti

Činnost sil a prostředků nasazených k eliminaci ohrožení musí být po celou dobu zásahu všestranně zabezpečována a podporována. Jde o provádění takových činností jako je výroba a rozvod elektrické energie, zřizování osvětlení, těžba a úprava vody, ale i zabezpečení stravy, ubytování, hygienických potřeb a ochranných pomůcek. Komplikované je i provádění oprav a údržby nasazené techniky a přístrojů a přísun potřebného množství spotřebního materiálu.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že hlavní složky IZS nejsou dimenzovány pro nepřetržité hromadné nasazení a tomu odpovídá i vytvořený systém logistiky. Dlouhodobě je možné pouze nasazení útvarů CO a AČR, které jsou schopny v potřebném rozsahu rozvinout i prostředky logistiky a zabezpečení nezávislé na stacionárních zařízeních.

Opatření realizovaná při povodních a záplavách

Vzhledem ke geologické poloze České republiky, charakteru jejích průmyslových objektů a zařízení a historické zkušenosti obyvatelstva lze vyvodit, které přírodní katastrofy a průmyslové havárie se mohou s největší pravděpodobností vyskytnout na území České republiky.

Na základě zkušeností z devadesátých let je možno říci, že největším nebezpečím jsou **povodně spojené se záplavami** velkého území republiky.

Povodně mohou vzniknout vlivem počasí nebo v důsledku havárie na vodních stavbách zadržujících větší množství vody.

Negativní důsledky povodní se v jednotlivých úsecích vodního toku liší vlivem jejího průběhu a charakteru terénu. Zatímco v horní části vodního toku jsou ničivé účinky způsobeny především vlastním průchodem povodňové vlny, ve střední a především pak v dolní části vodního toku dochází k zaplavení velkých ploch a destrukce objektů a zařízení je většinou způsobena vlivem předmětů, které jsou unášeny na hladině vodního toku. K destrukci objektů dochází také v důsledku jejich podmáčení. Uvedené skutečnosti značně ovlivňují charakter i průběh záchranných prací.

V oblastech horního toku je obyvatelstvo příchodem záplavové vlny zpravidla překvapeno a dochází k uvěznění lidí ve zřícených nebo poškozených budovách, případně na místech odříznutých od okolí. Mimo záplavové oblasti často dochází k podcenění nebezpečí a k odmítání obyvatelstva opustit ohrožené oblasti a tím se také ocitají v situacích ohrožujících jejich zdraví a životy.

Záchranné a vyprošťovací práce

Vyprošťovací práce v oblastech postižených povodněmi jsou komplikovány nutností překonávat zaplavené úseky terénu a často obtížemi spojenými s destrukcí komunikačních objektů jako jsou mosty, nadjezdy apod. Na komunikacích jsou překážky vytvořené naplaveninami a některé oblasti se stávají nedostupnými i s použitím člunů a obojživelných prostředků.

V první fázi záchranných prací je často nutná součinnost pozemních záchranných skupin a letecké záchranné služby. Záchranáři se nesmí zdržovat odstraňováním překážek na přístupech, tyto obcházejí s cílem poskytnout co nejrychleji pomoc osobám ve zříceninách a na izolovaných místech, kde hrozí nebezpečí z prodlení. Při vlastním vyprošťování osob se postupuje podle obecně platných zásad, přičemž je třeba mít na paměti, že vedle vyprošťování osob z trosk půjde častěji o jejich transport z výšek a tomu musí odpovídat i vybavení záchranářů. K osobám, které nejčastěji potřebují pomoc patří staří lidé, lidé tělesně postižení a dále rodiny s dětmi. Vyproštěným osobám je neprodleně poskytována první lékařská pomoc a jsou co nejrychleji transportovány na místa, která jsou přístupná prostředkům lékařské záchranné služby a v pořadí stanoveném lékařem odsunovány do nemocnic nebo humanitárních zařízení za tímto účelem vytvářených.

Evakuace obyvatelstva

Cílem evakuace je přesídlení obyvatelstva z postižených oblastí a dále z oblastí, kterým hrozí zaplavení. Dopravní prostředky pro evakuaci zabezpečuje příslušná havarijní komise. Předpokládá se, že obyvatelé ve velké míře využijí svých soukromých motorových vozidel.

Evakuace objektů jako jsou nemocnice, domovy důchodců a podobná zdravotnická a sociální zařízení vyžaduje nasazení velkého počtu záchranářů a celý proces musí být organizován přesně v souladu s evakuačními plány. Za průběh evakuace je odpovědný kompetentní pracovník daného zařízení.

V průběhu evakuace je třeba zabezpečit pořádkovou a regulační službu na vyčleněných trasách, aby nedošlo k zácpám na komunikacích se sníženou dopravní kapacitou. Průjezd musí být přednostně zabezpečen pro vozidla zdravotní záchranné služby. Současně nesmí být ohrožen přísun materiálu a techniky pro záchranné týmy. Úkolem pořádkové a regulační služby je i zamezení přístupu nepovolaným osobám do prostorů postižených povodní.

Obytné domy i ostatní opuštěné objekty a zařízení v evakuované oblasti musí být střeženy. Již od počátku záchranných prací je třeba s tímto úkolem počítat, aby touto činností nebyli zaměstnáni lidé vycvičení pro provádění záchranných a vyprošťovacích prací.

V místech postižených povodní, kde evakuace není možná (nedostupné prostory) nebo není vhodná (lidé jsou v bezpečí a prognóza dalšího vývoje situace je příznivá) je přístupováno k zásobování obyvatelstva pitnou vodou, potravinami, přikrývkami, šatstvem, vařiči atd. Udržování kontaktů a humanitární pomoc obyvatelům v postižených místech má kladný vliv na psychiku těchto lidí, což je v dalším průběhu situace velmi významné.

Uvolňovací práce a opatření k předcházení škod

V průběhu povodně se situace v jednotlivých oblastech povodí neustále mění. Vlivem eroze břehů a podmáčení terénu může docházet k sesuvům půdy a k poškození komunikací. Zachycování naplavenin na pilířích mostů, na jezích a podobných vodních stavbách vytváří hráze, které zadržují vodu a zvyšují výšku její hladiny a může mít za následek nejen destrukci těchto staveb, ale i zaplavení oblastí, které jsou pokládány za bezpečné.

Všude, kde je to třeba a situace to umožňuje, jsou naplaveniny od vodních staveb odstraňovány. V případě, kdy vodní stavby brání v průtoku vody a jsou příčinou záplav, odstraňují se. Při tom se používá především trhavin, ale i těžkých mechanismů.

V oblasti středního a dolního toku řeky je třeba od prvních příznaků vzniku povodně kontrolovat stav protipovodňových hrází a podle potřeby je opravovat, doplňovat nebo zvyšovat. Práce spojené se stavbou a opravami protipovodňových hrází jsou spojeny s velkou potřebou osob a mechanizačních prostředků.

V oblastech předpokládaného zaplavení je třeba provádět evakuaci škodlivin, důležitého materiálu ale i písemností (archiválie, důležité spisové materiály, depozitáře apod.).

Další důležitou činností je odstraňování narušených objektů, zejména obytných budov a objektů ohrožujících bezpečnost záchranářů a obyvatel v místech provádění záchranných a vyprošťovacích prací a podél používaných tras. Na těchto trasách se současně odstraňují překážky vytvořené nánosy a troskami zničených objektů a vyhledávají se a upravují objížďky.

Opatření k zabezpečení záchranných prací

Provádění záchranných prací, evakuace obyvatelstva a poskytování humanitární pomoci vyžaduje realizaci opatření k rychlé obnově dopravy v postiženém území. Jedná se především o obnovu a zesilování stálých mostů a zřizování náhradních přemostění. Použití brodů, přepravních prostředků i motorových plavidel pro přepravu těžkých břemen je zpravidla komplikováno velkou rychlostí proudu a řeší pouze nouzovou dopravu v rámci záchranných prací. S obnovou mostů úzce souvisí i úprava a obnova komunikací. Bez této činnosti není možno provádět manévry těžkou technikou mezi postiženými lokalitami.

Veškerá uvedená činnost se provádí pouze na vybraných komunikačních směrech, řeší se zpravidla provizorními prostředky nebo prostředky útvarů Civilní ochrany a Armády České republiky. Tato opatření umožňují zahájit zásobování obyvatelstva v postižených oblastech pitnou vodou a potravinami.

Těžba a úprava vody polními prostředky má význam především ve prospěch zdravotnických a humanitárních zařízení a to pouze do té doby, než je zabezpečen přísun vody ze stálých zdrojů nebo vody balené.

Po průchodu záplavové vlny a stabilizaci situace v záplavových oblastech se přistupuje k lokalizaci a likvidaci poruch inženýrských sítí.

Epidemiologická opatření

Rozsáhlé záplavy zásadním způsobem snižují běžný hygienický standard a populace v takto postižených oblastech bývá ohrožena celou řadou různých epidemií

vyvolávaných původci s fekálně-orálním mechanismem přenosu. Při zachování elementárních hygienických návyků nejsou epidemie přenosných onemocnění po povodních zcela běžné. Důležitým faktem je, že onemocnění, která se nevyskytují již před záplavami, nejsou zpravidla problémem. V lokalitách kde se vyskytují, se uplatňují obzvláště tyfus, cholera nebo vzteklna. Velmi často zde dochází k pokousání nebo uštknutí v důsledku velké stresové zátěže postižených zvířat. To je i důvodem vyššího výskytu vztekliny. Záplavy rozsáhlých území jsou rovněž bohužel téměř zárukou budoucího rizika přemnožení komárů.

K omezení možnosti vzniku nálezů je na základě rozhodnutí hygienické služby organizován sběr a likvidace uhynulých zvířat. Zejména v teplých obdobích roku je důležité přistoupit k této činnosti již v časném období záchranných prací. Na tuto činnost musí navazovat dezinfekce zaplavených sklepů a dalších prostorů.

K zabránění šíření epidemií je třeba v některých případech organizovat opatření k omezení migrace obyvatelstva do postižených oblastí a k izolaci postižených osob i celých prostorů.

Obnova postiženého území

Obnova postiženého území je založena na realizaci komplexních opatření k odstranění následků. Tato opatření jsou prováděna především na komerčním základě. Hlavní prvky IZS se na pracích při obnově postiženého území nepodílejí. To platí i o jednotkách Civilní ochrany a Armády České republiky. Jednotky Civilní ochrany a Armády České republiky mohou být použity pouze v rámci výcviku vojsk a to pouze za velmi přísných, přesně daných podmínek.

Specifická opatření při povodních na zamrzlých tocích

Po průchodu povodňové vlny na zamrzlém vodním toku dochází k rozrušení ledové vrstvy a vyplavení ker do prostoru v okolí vodního toku. V řečišti se vytvářejí ledové bariéry, které zadržují vodu a způsobují záplavy. Bariéry se tvoří zejména na konstrukcích vodních staveb a před mosty, které brání v odcházení ker a může dojít k jejich destrukci. Vlivem těchto skutečností dochází k ohrožení zdraví a života lidí a k zatarasění přístupových komunikací v postižené oblasti.

Vedle již výše zmíněných opatření je třeba uvolňovat ledové bariéry v řečišti, a to především s využitím trhavin. Tato činnost je v řadě případů komplikována blízkostí obytných budov a hospodářských objektů, ale i tím, že hrozí poškození vodních staveb a konstrukcí mostů, u kterých se bariéry tvoří.

Definování úkolů, které je třeba realizovat při odstraňování následků přírodních katastrof a průmyslových havárií, je nutnou podmínkou k tomu, aby bylo možno stanovit, které jednotky Armády České republiky jsou pro jejich plnění vhodné. Současně je možno na tomto základě stanovit zaměření a rozsah přípravy jednotek pro plnění těchto úkolů.

Významným motivem pro nasazení jednotek Armády České republiky jsou i důvody ekonomické. Při nasazení armády nemusí být mnohé činnosti řešeny na komerčním

základě a zvýší se tak společenská prospěšnost armády. Dalším pozitivním důsledkem pak může být i růst prestiže armády v očích veřejnosti.

Literatura:

1. Bezpečnostní strategie ČR. Praha 1999.
2. Vojenská strategie ČR. Praha 1999.
3. Peltan, K.: Základy krizového managementu. I. díl. Skripta VA Brno, 1997.

Reálnými alternativami pro příští jedno nebo dvě desetiletí proto jsou: buď Evropa, která se bude – byť váhavě a nesystematicky – rozšiřovat a sjednocovat a pokračovat ve sledování svého cíle, tedy kontinentální jednoty; nebo Evropa ustrnulá na mrtvém bodě, která nevykročila ze současného stavu integrace a geografického rozsahu, se střední Evropou setrvávající v geopolitickém území nikoho; nebo jako pravděpodobné pokračování této druhé alternativy, Evropa postupně se rozpadající a stejně jako v minulosti zapletená do vzájemných mocenských rozepří. Zdá se téměř nevyhnutelné, že při variantě „Evropy ustrnulé na mrtvém bodě“ zeslábné identifikace Německa s Evropou, a uvolní se prostor více nacionalisticky orientovaným vymezením státního zájmu Německa. První varianta je pro Spojené státy samozřejmě nejlepší, má-li se však uskutečnit, vyžaduje energickou americkou podporu.

*Zbigniew Brzezinski „Velká šachovnice“.
(K čemu Ameriku zavazuje její globální převaha.)
Mladá fronta, Praha 1999.*